

Nihan YANCI ÖZALP

**TÜRKİYE'DE AKTİVİZM VE
KENDİ KENDİNİ SINIRLANDIRMA
ÇERÇEVESİNDE ANAYASA MAHKEMESİNİN
YARGISAL YORUMU**

onikilevha
KURUMSAL YAYINLAR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm **ANAYASA YARGISI İLE BİRLİKTE** **ANAYASAL KAVRAMLARIN DÖNÜŞÜME** **UĞRAMASI**

I. Egemenlik Kavramının Dönüşüme Uğraması.....	11
II. Demokrasi Kavramının Dönüşümü: Anayasal Demokrasi.....	13
A. Anayasa Yargısını Doğuran Nedenler	16
B. Demokrasi ve Anayasa Yargısı Çatışması	22
C. Anayasa Mahkemesinin İşlevinin Niteliği.....	27
D. Çoğunlukçu ve Çoğulcu Demokrasilerde Anayasa Mahkemesinin Etkinliği.....	32
1. Genel Olarak.....	32
2. Türkiye’de 1961 Anayasası Döneminde Anayasa Mahkemesinin Rolü	35
a. İktidarı Sınırlayıcı Yüksek Yargıya Geçiş	36

b. Anayasa Mahkemesinin Genel Olarak 1961 Anayasası Dönemindeki Yargısal Tavrı.....	39
3. 1982 Anayasası Dönemi.....	41
III. Erklar Ayrıllığı Şemasında Anayasa Yargısının Yeri	44
IV. Anayasanın Üstünlüğü ve Anayasa Yargısı Işığında Anayasacılık....	49

İkinci Bölüm

ANAYASA MAHKEMESİNİN YARGISAL DAVRANIŞ BİÇİMLERİ VE NEDENLERİ

I. Anayasa Mahkemesinin Yargısal Davranışları ve Sonuçları	56
A. Politik Sorun Kavramı ve Kendi Kendini Sınırlandırma (Judicial Self-Restraint).....	57
B. Yargısal Aktivizm Kavramı.....	60
C. Yargısal Aktivizmin Görünüm Biçimleri	64
II. Anayasa Mahkemelerinin Aktivizm ve Kendi Kendini Sınırlandırma Arasında Tercih Nedenleri.....	69
A. Genel Olarak.....	69
B. Türkiye’de Anayasa Yargısı-Siyaset Etkileşimi.....	73
1. Anayasa Mahkemesinin Yasama Organını Etkileme Yolları.	74
2. Yasama Organının Anayasa Mahkemesini Etkileme Yolları.	78
a. Yasama Organının Anayasa Mahkemesinin Görev, Yetki ve İşleyişini Düzenlemesi.....	78
b. Anayasa Mahkemesinin Yapılanması ve Yargı Bağımsızlığı	81
C. Türkiye’de Anayasa Mahkemesinin Kuruluşuna Etki Eden Nedenler	86
D. Türkiye’de Anayasa Mahkemesinin Yetkilerine Etki Eden Hukuksal Gelişmeler.....	92
1. Birinci Evre: Türkiye’de Yasama Organının Yetkilerinin Yargı Lehine Zayıflatılması.....	92

2. İkinci Evre: Yargı Organının Yetkilerinin Yasama ve Yürütme Lehine Zayıflatılması.....	95
E. Anayasa Mahkemesinin Kararlarını Yönlendiren Hukuki Etkenler.....	99
1. Anayasaların Yargısal Aktivizmi Destekleyen ve Yargı Denetimini Sınırlayan Hükümleri.....	100
2. Anayasa Mahkemesinin Yorum Yetkisi ve Yorum Yöntemleri.....	102
a. Genel Olarak.....	103
b. Lafzi ya da Sözel Yorum	107
c. Sistematik Yorum	108
d. Tarihsel ve Genetik Yorum	110
e. Teleolojik (Amaçsal) Yorum.....	111
f. Anayasaya Uygunluk Denetiminde Kullanılan Özel Yorum İlkeleri.....	113

Üçüncü Bölüm

TÜRKİYE’DE ANAYASA MAHKEMESİNİN DEĞİŞEN YARGISAL DAVRANIŞLARI: AKTİVİZMDEN KENDİ KENDİNİ SINIRLANDIRMAYA

I. Anayasada Açıkça Tanınmayan Bir Yetkinin Kullanılması	118
A. Anayasa Değişikliklerinin Denetlenmesinde Denetimin Kapsamının Genişletilmesi	119
1. 1961 Anayasası Döneminde Anayasa Değişikliklerinin Denetimi.....	119
2. 1982 Anayasası Döneminde Anayasa Değişikliklerinin Yargısal Denetimi Sorunu	123
3. Anayasa Değişikliklerinin Denetiminde Anayasa Mahkemesi İçtihat mı Değiştiriyor?	134

B. Olağanüstü KHK'lere İlişkin Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımındaki Değişiklik.....	135
1. Birinci Evre İçtihatlarında Anayasa Mahkemesinin Tutumu.....	137
2. Olağanüstü KHK'lerin Denetiminde İkinci Evre	144
C. Anayasa Mahkemesinin Denetimine Tabi Olmayan Parlamento Kararları Konusundaki Yaklaşımı	151
1. Anayasa Mahkemesinin Eylemli İçtüzük Değişikliği Konusundaki İlk Eğilimi	152
a. Eylemli İçtüzük Değişikliği Nedir?.....	152
b. 1961 Anayasası Döneminde Eylemli İçtüzük Değişikliğine İlişkin Denetim	154
c. 1982 Anayasası Döneminde Eylemli İçtüzük Değişikliğine İlişkin Denetim.....	158
d. Değerlendirme	161
2. Cumhurbaşkanı Seçim Sürecine İlişkin Denetim.....	167
3. Denetlenemez Parlamento Kararlarının Denetimi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Yeni Yaklaşımı	177
II. Anayasa Mahkemesinin Denetiminin Kapsamını Önce Genişletmesi Sonra Daraltması: Anayasa Mahkemesinin Yetki Kanunları ve KHK'ler Konusunda Yargısal Tavrı Değişikliği.....	182
A. Birinci Evrede Yetki Kanunlarının ve KHK'lerin Yargısal Denetimi Sonucu Verilen Kararlar.....	183
B. İkinci Evre: Anayasa Mahkemesinin Yetki Kanunları ve KHK'ler Konusundaki Yaklaşım Farklılığı.....	189
III. Anayasada Tanınan Bir Yetkinin Kullanılmaması.....	196
A. Milletvekilliğinin Düşürülmesi Kararlarının Yargısal Denetimi.....	197
B. Anayasa Mahkemesinin Şekil Denetiminde Kendi Yetkilerini Sınırlandırması.....	205
IV. Anayasa Mahkemesinin Çoğunluk Karşısı Yargısal Aktivizmi	209

- A. Nitelikli Yasa Yapımı Sürecine İlişkin Olarak Anayasa Mahkemesinin Tutumu (Özel Yasama Yöntemine İlişkin Kararlar) 209
- B. Anayasa Mahkemesinin Yasa Koyucununun Ekonomik Konulardaki Kararları Karşısında Tavrı 214

Dördüncü Bölüm

ANAYASA MAHKEMESİNİN DENETİM YETKİSİNİ DARALTMASI: ANAYASA MAHKEMESİNİN KENDİ KENDİNİ SINIRLANDIRMASI (JUDICIAL SELF-RESTRAINT) VE ÇOĞUNLUKÇU YARGISAL AKTİVİZMİ

- I. Anayasa Mahkemesinin Özgürlükler Aleyhine Daraltıcı Yorumu . 222
- A. Anayasa Mahkemesinin 1982 Anayasası Hükümlerini Uygulama Eğilimi: Uygulanacak Anayasa Hükümü Sorunu 222
- B. İktidar Lehine Özgürlükler Aleyhine Anayasal Hükümün Kapsamını Genişletme Eğilimi: On Yıllık Süre Yasağına İlişkin İstisna Hükümünün Genişletilmesi..... 228
- C. Anayasa Mahkemesinin Mülga Geçici 15. Maddeye İlişkin Kararları 232
- D. Anayasa Mahkemesinin Yorumlu Red Kararları: Aktivizm mi? Pasifizm mi? 237
1. Anayasa Mahkemesinin Yorumlu Red Kararlarındaki Yargisal Yaklaşımı 240
2. Siyasi Partiler Kanunu Konusunda Anayasaya Uygun Yorum Yönteminin Kullanılması 245
- E. Anayasa Mahkemesinin Yasama İhmalini (İhmal Yoluyla Anayasaya Aykırılığı) Denetlemesi..... 248
- II. Hukukilik-Yerindelik Denetimi Bağlamında Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı..... 260

A. Anayasa Mahkemesinin Seçim Sistemine İlişkin Düzenlemelere Yönelik Tutumu.....	262
B. Anayasa Mahkemesinin Siyasal Nitelikli İlke ve Kurallara Dayanan Hukukilik Denetimi veya Siyasal Denetimi.....	273
C. Anayasadaki Soyut İlke ve Kurallara Dayanan Denetim.....	275
III. 4+4+4 Yasasına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı.....	286
IV. MİT Yasasına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı.....	293
V. Anayasa Mahkemesinin İç Güvenlik Yasasına İlişkin İçtihadı.....	297
VI. Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımında Özgürlükler Aleyhine Dolaylı Daralma.....	307
SONUÇ.....	311
KAYNAKÇA.....	317